

DANĚ, jejich správa a řízení o nich

Pro BVV13Zk Základy práva pro
neprávníky

Petr Mrkývka 2019

Pojem „daň“ (1)

- Daň je **specifický fiskální vztah** mezi daňovým subjektem (poplatníkem, plátcem) a veřejným peněžním fondem (veřejným rozpočtem)
- Daň (v úzkém, klasickém, pojetí) je zákonem stanovené, peněžité plnění, více méně pravidelně vybírané (zdaňovací období), nenávratné, bez přímého protiplnění, ve prospěch veřejného peněžního fondu.

Pojem „daň“ (2)

- **Poplatek** (klasický) – jak u daně s výjimkou: a) je vybírán ad hoc (nemá zdaňovací období), b) má ekvivalent – je za *něco* (za úkon, za řízení ...)
- **Clo** – peněžité plnění za propuštění zboží do režimu, se kterým se spojuje placení cla – vstup na celní území a propuštění zboží do režimu volný oběh

„Daň“ z dělené správy

- Součástí rozhodování v rámci nějakého řízení (správního aj.) může být také určení povinnosti **zaplatit částku do veřejného rozpočtu.**
- **Řízení není vedeno podle DŘ,** ale např. podle správního řádu (např. pokuta).
- **Nabytím právní moci** rozhodnutí z tohoto řízení (např. porušení povinnosti + pokuta) se **peněžité plnění** (pokuta) stává „**daní**“ a **dále** se postupuje ve správě a řízení již **podle DŘ. Tzn. dělí se správa ve správní věci a správa daně.**

Daňová soustava

1993-2013

- Daň z příjmů fyzických osob
- Daň z příjmů právnických osob
- Daň z nemovitosti
- Daň silniční
- Daň dědická, daň darovací a daň z převodu nemovitostí
- Daň z přidané hodnoty
- Daně spotřební včetně daní energetických

Od 2014

- Daň z příjmů fyzických osob
- Daň z příjmů právnických osob
- **Daň z nemovitých věcí**
- Daň silniční
- **Daň z nabytí nemovitých věcí**
- Daň z přidané hodnoty
- Daně spotřební včetně daní energetických*

*Daně spotřební – selektivní (vybírané jen z určitých produktů)

Spotřební daně

- Daň z minerálních olejů
- Daň z lihu
- Daň z piva
- Daň z vína a meziproductů
- Daň z tabákových výrobků
- *Daň ze surového tabáku* – neharmonizovaná daň!

Energetické daně

- Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů
- Daň z pevných paliv
- Daň z elektřiny

Pozn.: používá se též nesprávný termín „ekologické daně“.

Další daně

Daň z hazardních her

(zákon č. 187/2016 Sb.) od 1.1.2017

Digitální daň

(v legislativním procesu /15.12.2019)

Vztah DPH a spotřebních daní

- Obecně v případě plnění od plátce DPH

Cena bez daně + DPH = konečná cena pro spotřebitele

- U vybraných výrobků

Cena bez daně + spotřební daň = základ DPH, pak
cena bez daně + spotřební daň + nDPH = konečná
cena pro spotřebitele

Konstrukční prvky „daně“

- **Předmět daně** – co se zdaňuje
- **Základ daně** – změření předmětu daně v měrných jednotkách
- **Sazba:**
  - a) **Pevná**
  - b) **Poměrná:**
    - aa) **lineární**
    - bb) **progresivní** (bývá u zdanění příjmů fyzických osob)
    - cc) **degresivní** (nepoužívá se)
- **Daňový subjekt** – kdo nese daňové břemeno a břemeno daňové povinnosti (odpovědnosti za daň): **poplatník; plátce daně**
- **Správce daně** – věcně příslušný orgán veřejné moci, který je legitimován ke správě té které daně.
- **Korekční prvky** – nástroje stanovené zákonem, kterými se korigují podmínky určení základu daně a daně ve vztahu zejména k daňovému subjektu (např. sociální postavení) nebo předmětu daně (sektorová zvýhodnění apod.)

Pozn.: konstrukce je i pro jiné peněžité povinnosti – poplatky apod.: předmět poplatku, základ poplatku atd.

Poplatková soustava

- **Celostátní poplatky** – poplatky vybírané jednotně na území ČR:
  - a) Soudní poplatky - za řízení před soudy a úkony správy soudu
  - b) Správní poplatky – za úkony veřejné správy.

Pozn.: poplatek se vybere jen za zpoplatněná řízení a úkony, tj. pokud jsou v sazebníku; ostatní bez poplatku – neexistuje sběrná položka (např. ostatní řízení a úkony)

- **Místní poplatky** – zavádí si obce (pouze) v samostatné působnosti (samospráva) obecně závaznou vyhláškou na základě zákona o místních poplatcích a v jeho mezích. Příklad: poplatek ze psů, z ubytovací kapacity

Pozn.: krajské poplatky nejsou. Existence místních poplatků - výraz daňového federalizmu.

- **Enviromentální poplatky**

Clo

- V kompetenci EU – příjem unijního rozpočtu
- Druhy:

Dovozní

Vývozní

Průvozní

- V EU pouze **dovozní**.

Zásada

Nullum tributum sine lege

- „žádná daň bez zákona“
- V ČR: čl. 11 odst. 5 Listiny základních práv a svobod
- Termín „daňové zákony“ zahrnuje zákonnou úpravu daní v širším smyslu (tj. včetně poplatků, cel atd.)
- V ČR není jeden daňový zákoník. Daňové právo se skládá z řady daňových zákonů.

Příklady daňových zákonů

formální prameny daňového práva

- Zákon o daních z příjmů – 586/1992 Sb.
- Zákon o dani z nemovitých věcí – 338/1992 Sb.
- Zákonné opatření Senátu o dani z nabytí nemovitých věcí – 340/2013 Sb.
- Zákon o dani silniční – 16/1993 Sb.
- Zákon o DPH – 235/2004 Sb.
- Zákon o spotřebních daních – 353/2003 Sb.
- Zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů – 261/2007 Sb. (Čl. LXXII, LXXIII a LXXIV – úprava energetických daní)
- Zákon o soudních poplatcích – 549/1991 Sb.
- Zákon o správních poplatcích – 634/2004 Sb.
- Zákon o místních poplatcích - 565/1990 Sb.
- Zákon o dani z hazardních her – 187/2016 Sb.

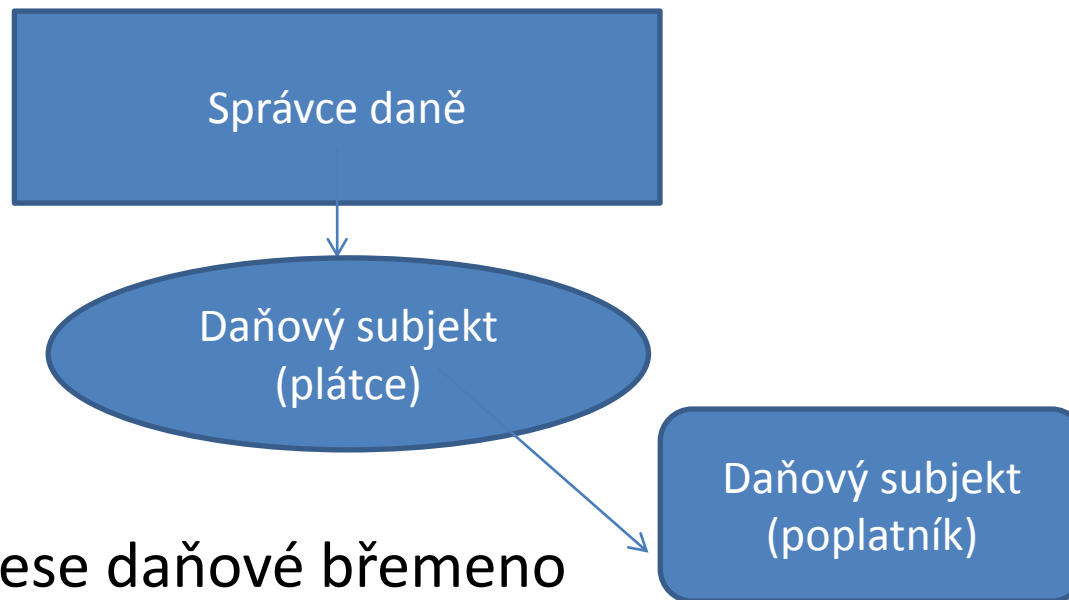
Zásada

In dubio non pro fisco

- „v pochybnostech ne ve prospěch fisku – veřejných rozpočtů“ = v pochybnostech o povinnosti daňového subjektu v jeho prospěch.
- V případě pochybného vymezení povinnosti v zákoně
- V případě, že neleží důkazní břemeno na daňovém subjektu

Daň jako vztah

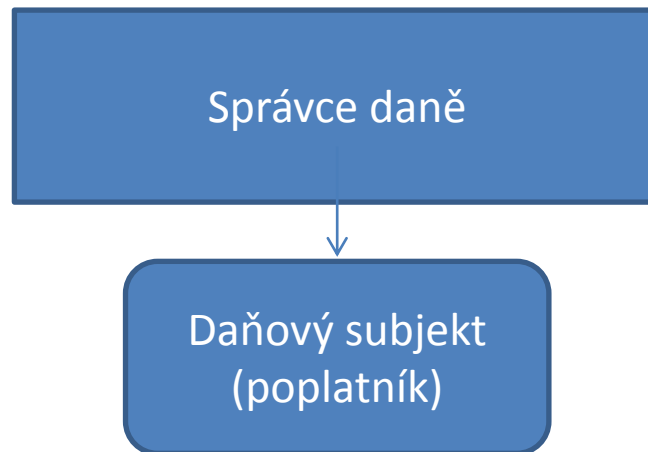
- **Nepřímé daně**

- Poplatník nese daňové břemeno
- Plátce nese odpovědnost za správnost a včasnost plnění daňové povinnosti vůči správci daně
- Trend: zamlčený poplatník – upření statutu poplatníka

Daň jako vztah

- **Přímé daně**

- Poplatník nese daňové břemeno a současně nese odpovědnost za správnost a včasnost plnění daňové povinnosti vůči správci daně
- **POZOR:** U daně z příjmů fyzických osob v případě zdanění příjmů ze závislé činnosti (platy, mzdy) zaměstnavatel má status plátce a vztah má podobu nepřímé daně.

Daně přímé a nepřímé

(kritérium existence přímého vztahu mezi nositelem daňového břemene a správcem daně)

Přímé

- Důchodové daně (daně z příjmů, s výjimkou závislé činnosti)
- Majetkové daně (daň z nemovitých věcí, daň silniční, ale také místní poplatek ze psů!)
- Transferové daně (daň z nabytí nemovité věci)
- Sektorová daň (daň z hazardních her)

Nepřímé

- Daň z přidané hodnoty
- Spotřební daně včetně energetických daní
- Také např. místní poplatek za lázeňský a rekreační pobyt

Správa daní

- Správa daně je postup, jehož cílem je správné zjištění a stanovení daní a zabezpečení jejich úhrady.
- Správa daní je specifická činnost orgánu veřejné moci, který předepsanými a pro potřeby daní modifikovanými formami a metodami veřejné správy dbá o regulérní zajištění daňových příjmů veřejných rozpočtů.

Zásada legality a zásada legitimacy

- Legalita (zákonnost): Správce daně postupuje při správě daní v souladu se zákony a jinými právními předpisy (dále jen „právní předpis“). Zákonem se rozumí též mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu.
- Legitimita: Správce daně je oprávněn spravovat jen tu daň, která je v jeho věcné působnosti, a jen vůči těm daňovým subjektům, ke kterým je příslušným.

Správce daně

- Správcem daně je správní orgán nebo jiný státní orgán = orgán veřejné moci, v rozsahu, v jakém mu je zákonem nebo na základě zákona svěřena působnost v oblasti správy daní.
- Správním orgánem se pro účely správy daní rozumí orgán moci výkonné, orgán územního samosprávného celku, jiný orgán a právnická nebo fyzická osoba, pokud vykonává působnost v oblasti veřejné správy.

Správce daně není jen finanční úřad !!!

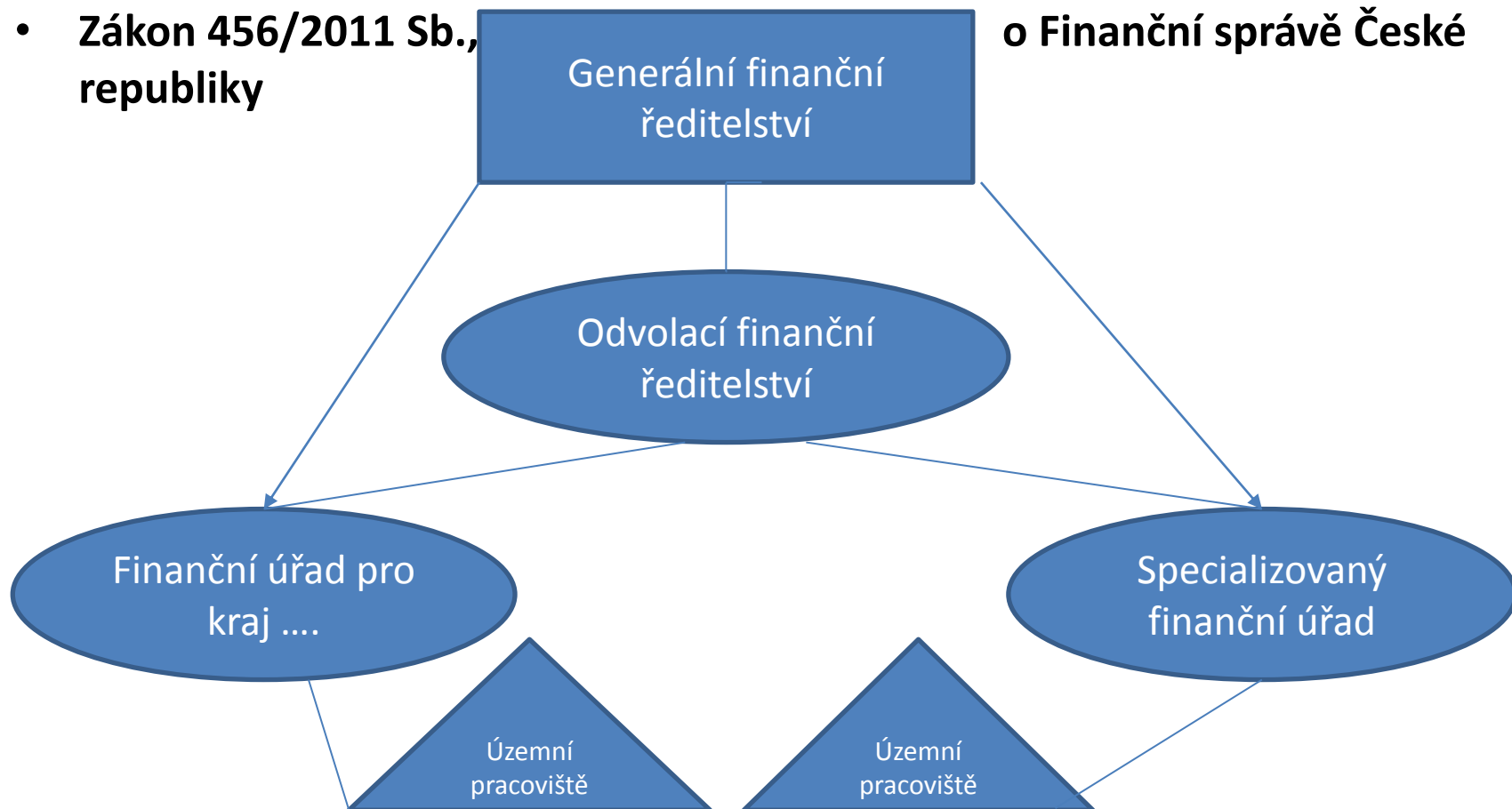
Správci daně

- **Finanční správa** České republiky (nahradila od 1.1.2013 územní finanční orgány z let 1991-2012) – zejm. daně
- **Celní správa** České republiky – zejm. clo, DPH při dovozu, spotřební a energetické daně
- **Soudy** – soudní poplatky
- **Orgány obcí** – místní poplatky, správní poplatky
- **Orgány krajů** – správní poplatky
- **Jiné správní orgány** – správní poplatky aj.

Finanční správa ČR

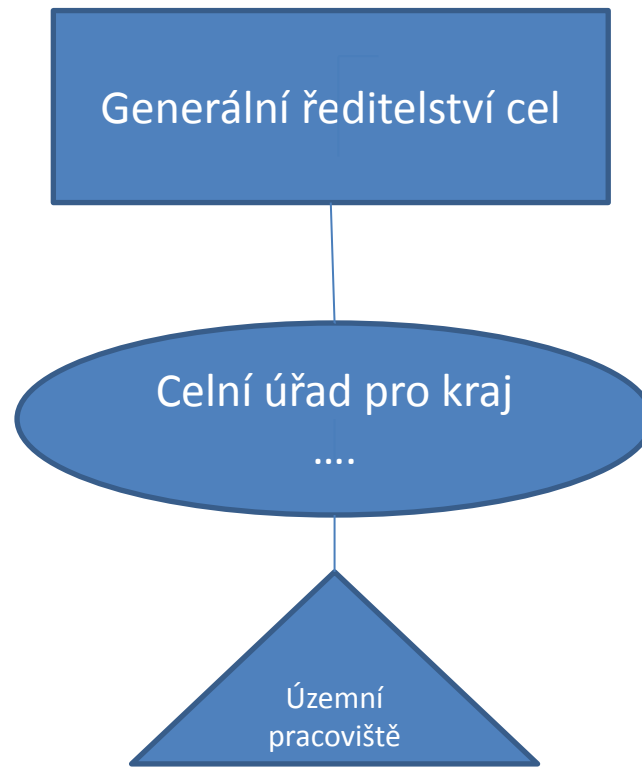
- **Zákon 456/2011 Sb.,
republiky**

o Finanční správě České

Celní správa ČR

- **Zákon 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky**

Věcná působnost správců daně

- Není upravena v DŘ!
- Je v zákoně o FSČR, zákoně o CSČR
- V jiných daňových zákonech

Místní příslušnost

- Výběr z okruhu věcně příslušných správců daně ve stejném instančním stupni podle místa, např. bydliště nebo sídla (osobní sítace), věcná (kde leží/stojí nemovitá věc), sektorová (banky, pojišťovny apod. mají spec. fin. úřad)
- Obecné řešení místní příslušnosti v DŘ

Daňový řád

- **Subsidiární povaha** = ustanovení DŘ se použijí tehdy, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak
- Vztah ke **správnímu řádu** – není přímý vztah subsidiarity mezi správním řádem a daňovým řádem. Správní řád se pro správu daní nepoužije (existuje ovšem o tom polemika, ale ta Vás nemusí trápit).

Etapy správy daně

1. Registrace a vyhledávání daňových subjektů
2. Nalézání/vyměřování daní
3. Inkaso – placení a vymáhání daní

Subjekty správy daní

- Správce daně – úřední osoba
- Osoby zúčastněné na správě daní

Osoby zúčastněné na správě daní

- Adresáti správy daní
- Úřední osoba ≠ osoba zúčastněná na správě daní (viz § 6 odst. 2 DŘ)
- Kategorie:
  1. Daňový subjekt
  2. Třetí osoba
  3. Zástupce
  4. Odborný konzultant

Daňový subjekt

- Poplatník, plátce .... Zákon
- Správci – nejsou daňovými dlužníky; daňová povinnost x daňový dluh
- Plátcová pokladna (§ 21)
- Procesní způsobilost § 24

Zástupce

Kategorie:

1. Zákonný zástupce
2. Ustanovený zástupce
3. Zmocněnec
4. Společný zmocněnec
5. Společný zástupce

Plná moc

- A tvořte!
- § 27 a násl.

Odborný konzultant

- Jen k daňovému subjektu (zástupci)
- Ne osoba třetí

Procesy a řízení

- Při správě daní se postupuje podle DŘ, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak
- Neplatí, že všechna řízení podle daňového řádu patří do kategorie “daňové řízení” = daňové řízení se vede za účelem správného zjištění a stanovení daně a zabezpečení její úhrady a končí splněním nebo jiným zánikem daňové povinnosti, která s touto daní souvisí.

Daňové řízení

- Daňové řízení se skládá podle okolností z dílčích řízení, ve kterých jsou vydávána jednotlivá rozhodnutí. Dílčím řízením se pro účely tohoto zákona rozumí řízení
  - a) **nalézací**
    1. **vyměřovací**, jehož účelem je stanovení daně,
    2. **doměřovací**, které je vedeno za účelem stanovení změny poslední známé daně,
    3. **o řádném opravném prostředku** proti rozhodnutí vydanému v řízení podle bodů 1 a 2,
  - b) **při placení daní INKASO**
    1. **o posečkání** daně a rozložení její úhrady na splátky,
    2. **o zajištění** daně,
    3. **exekuční**,
    4. **o řádném opravném prostředku** proti rozhodnutí vydanému v řízení podle bodů 1 až 3,
  - c) **o mimořádných opravných a dozorčích prostředcích** proti jednotlivým rozhodnutím vydaným v rámci daňového řízení.

Daňové tvrzení

- **Základem pro správné zjištění a stanovení daně** je daňové přiznání, hlášení nebo vyúčtování (dále jen „**řádné daňové tvrzení**“) a dodatečné daňové přiznání, následné hlášení nebo dodatečné vyúčtování (dále jen „**dodatečné daňové tvrzení**“) podané daňovým subjektem.
- Daňové přiznání = jedna z kategorií daňových tvrzení

Čas a daně

- Čas hraje významnou roli v určování daňového dluhu a plnění daňových povinností
- DŘ řeší počítání lhůt a stanoví lhůty spojené se správou daní a procesy
- Daňové zákony stanoví zejména zdaňovací období
- **Je třeba pamatovat, že daň (dluh i správní povinnosti) se určují podle právní úpravy, která byla účinná v době vzniku povinnosti (dluhu)!**